בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ת"צ 7789-06-15 כרמי נ' שלמה תחבורה (2007) בע"מ ואח'

24 מאי 2021

לפני כב' השופט חאלד כבוב, סגן נשיא

תובעים

אורי כרמי
ע"י ב"כ עו"ד שלומי אבני ו/או ערן פלסר
ממשרד אבני פלסר עורכי דין
מרח' מוטה גור 7, פתח תקווה, 4952801
טל': 03-5095111; פקס: 03-5095222

נגד

נתבעים

1. אלדן תחבורה בע"מ
ע"י ב"כ עוה"ד לילי דורון ו/או יניב קליינבלט ו/או מאיה שלומי
ממשרד ש. פרידמן ושות', עורכי דין
מרחוב ויצמן 2 (מגדל אירופה), תל אביב 64239
טל': 03-6931931; פקס: 03-6931930

2. קל - אוטו שירותי מימון (1998) בע"מ
ע"י ב"כ עוה"ד הרצוג, פוקס, נאמן ושות'
בית אסיה, רחוב ויצמן 4, תל אביב 63239
טל': 03-6922020; פקס: 03-6966464

3. פרי ירוחם - חברה לרכב בע"מ
ע"י ב"כ ממשרד ד"ר יעקב וינרוט ושות', עורכי דין
מרח' ויצמן 14, מגדל ויצמן, תל אביב 64239
טל': 03-7101616; פקס: 03-7181112

4. קרדן רכב בע"מ
ע"י ב"כ ממשרד גולדפרב זליגמן ושות'
מגדל אלקטרה, דרך יגאל אלון 98, תל אביב 67891
טל': 03-7101635; פקס: 03-7101618

5. קשר רנט א קאר בע"מ
ע"י ב"כ עוה"ד עמר רייטר ז'אן שוכטוביץ ושות'
ממגדל צ'מפיון, קומה 40-39, דרך ששת הימים 30, בני ברק 5120261
טל': 03-6019601; פקס: 03-6019602

6. אלבר ציי רכב (ר.צ.) בע"מ
ע"י ב"כ ממשרד שבלת ושות'- עורכי דין
מרחוב ברקוביץ 4, מגדל המוזיאון, תל אביב 64238
טל': 03-7778333; פקס: 03-77778444

7. שלמה תחבורה (2007) בע"מ
ע"י ב"כ ממשרד גיסין ושות', עורכי דין
מרחוב הברזל 38, תל אביב-יפו
טל': 03-7467777; פקס: 03-7467700

ת"צ 7789-06-15 כרמי נ' שלמה תחבורה (2007) בע"מ ואח'

24 מאי 2021

פסק דין

1. לפניי בקשה לאישור הסדר פשרה לפי סעיף 18 לחוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006 (להלן - **חוק תובענות ייצוגיות**) בעקבות בקשה לאישור תובענה כייצוגית שהוגשה על ידי המבקש, מר אורי כרמי (להלן - **המבקש**), כנגד המשיבות – תאגידים להשכרת רכב, שלמה תחבורה (2007) בע"מ, קרדן רכב בע"מ, פרי ירוחם-חברה לרכב בע"מ, קשר רנט א קאר בע"מ, אלבר ציי רכב (ר.צ.) בע"מ, קל אוטו שירותי מימון (1998) בע"מ ואלדן תחבורה בע"מ (להלן יחד - **המשיבות** ו-**בקשת האישור**).

רקע

2. בקשת האישור הוגשה ביום 03.06.2015, ועניינה בטענה כי המשיבות פוגעות בזכותם של חברי הקבוצה לשוויון בנגישות בשירותי השכרת רכב, ובתוך כך הן אינן מחזיקות ואינן מעמידות להשכרה רכבים נגישים להסעת אנשים עם מוגבלויות כמתחייב מכוח סעיף 19יב(ה) לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, תשנ"ח-1998 (להלן - **חוק השוויון**), ותקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (נגישות רכב השכרה ואוטובוסים), תשע"ג-2012 (להלן – **תקנות השוויון**).

במסגרת הוראות הדיון הרלוונטיות עליהן נשענת, בין היתר, בקשת האישור - ובהתאם לכך הסדר הפשרה המוצע - סעיף 19יב(ה) לחוק השוויון, ובלשונו:

> **"מי שעיסוקו בהשכרת רכב מנועי פרטי, שבבעלותו או בהחזקתו 100 כלי רכב לפחות, יחזיק לפחות שני כלי רכב, המותאמים לנהיגה בידי אדם עם מוגבלות, ולפחות שני כלי רכב נוספים, המותאמים להסעתו של אדם עם מוגבלות"**

וכן, תקנה 2(א) לתקנון השוויון:

> **" מי שעיסוקו השכרת רכב השכרה, ושבבעלותו או בהחזקתו 100 כלי רכב לפחות, יחזיק רכבי השכרה נגישים, לנהיגה עצמית ולהסעת אדם עם מוגבלות, במספר כמפורט בתוספת הראשונה לפחות.**

בהתאם לכך, וכפי שמצוין בבקשת האישור, בתוספת הראשונה לתקנות השוויון (להלן – **התוספת הראשונה**) פורטו מספר הרכבים הנגישים להסעה שצריך להחזיק משכיר רכב (עליו חלה תקנה 2(א) לתקנות השוויון), כאשר מספר כלי הרכב שצריך להחזיק כל משכיר עולה עם כמות הרכבים שברשותו סך הכל, ובכל מקרה על משכירי הרכבים האלו להחזיק לפחות שני רכבי הסעה נגישים.

3. כל אחת מהמשיבות הגישה בנפרד תשובה מפורטת לבקשת האישור. במסגרת תשובותיהן, ביקשו המשיבות לדחות את בקשת האישור לגופה מטעמים שונים, ובהם, בין היתר, היעדר יריבות, היעדר נזק והטענה כי המשיבות עומדות בדרישות חוק השוויון ותקנות השוויון. כך למשל, נטען על ידי המשיבות כי לשון החוק והתקנות מאפשרת לא להחזיק בבעלותם את רכבי ההסעה הנגישים (ולמשל להשתמש בעצמן בשירותי השכרה לשם יישום הוראות חוק השוויון ותקנות השוויון), וכן כי חוק השוויון מונה פטורים להוראות בעניין החזקת רכבי הסעה נגישים, הרלוונטיים למשיבות – למשל פטורים הנוגעים למידת הנטל שמטיל החוק על המשיבות, וכך בלשון סעיף 19יג לחוק השוויון:

> **"מי שחייב בביצוע התאמות נגישות לפי הוראות פרק זה במקום ציבורי קיים או בשירות ציבורי, יהיה פטור, בכפוף להוראות פרק זה, מביצוע התאמת נגישות מסוימת, אם מתקיים אחד מאלה:**
>
> **(1) התאמת הנגישות אינה ניתנת לביצוע מסיבות הנדסיות ומורשה לנגישות מבנים, תשתיות וסביבה אישר זאת; (2) התאמת הנגישות מטילה נטל כבד מדי בהתחשב בין השאר בכל אחד מאלה, לפי הענין – (א) סוג השירות או המקום; (ב) היקף הפעילות לרבות היקף האוכלוסיה הנדרשת לשירות או למקום; (ג) טיב התאמת הנגישות ועלות התאמת הנגישות; (ד) קיומם של מקורות מימון חיצוניים וממלכתיים לביצוע התאמת הנגישות; (ה) קיומן של חלופות לאותו שירות או מקום, הניתנות בידי אותו גורם, בקרבת מקום ושהן נגישות על פי פרק זה; (ו) היקף מחזור ההכנסות או שיעור הרווח של מי שאחראי לביצוע התאמות הנגישות על פי הוראות פרק זה"**

4. לאחר השלמת הליך גילוי מסמכים, ביום 23.12.2015, הגיש המבקש תגובה לתשובה לבקשת האישור, הכוללת בין היתר את המסמכים והמידע שקיבל מהמשיבות, ובמסגרתה עמד על בקשת האישור.

5. ביום 31.10.2016 התקיים דיון קדם ראשון בתיק בפני כב' השופט רחמים כהן, במסגרתו נעתרו הצדדים המלצת בית המשפט לפנות לגישור בפני כב' השופט (בדימוס) אבי זמיר, אך הליך גישור זה לא צלח.

6. ביום 01.10.2017 התקיים קדם משפט שני בתיק, ולאחריו פנו הצדדים בשנית להליך גישור, בהמלצת בית המשפט – הפעם בפני כב' השופטת בדימוס הילה גרסטל (להלן - **המגשרת**). לאחר הליך גישור ממושך בפניי המגשרת, במהלכו התקיים דיון נוסף בתיק בפני כב' השופט כהן, על רקע הקשיים של הצדדים להגיע להסכמות. בסופו של דבר, גיבשו הצדדים הסכמות משותפות המאמצות את המלצותיה של המגשרת, וביום 14.07.2020 הוגשה הבקשה דנן, שנתמכת בעמדה מטעם המגשרת (נספח ב' לבקשה לאישור הסדר פשרה).

7. במסגרת עמדת המגשרת, העידה המגשרת על הגינותו של הסדר הפשרה המוצע בראייתה, ועל כך שהוא מממש את מטרות התובענה הייצוגית ומשקף בצורה ראויה את סיכוני וסיכויי הצדדים. עוד צוין במסגרת עמדת המגשרת, כי במסגרת הליך הגישור התקיים שיח גם עם נציג נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות במספר הזדמנויות, וכן כי עורבו בהליך הגישור גם נציגי השכרת רכב המתמחה בתחום רכבים נגישים להסעת אדם עם מוגבלויות.

8. ביום 15.02.2021 הוגשה התנגדות היועץ המשפטי לממשלה, ובהמשך הוגשו התייחסויות נפרדות להתנגדות היועץ טעם המבקש ומטעם המשיבות.

9. עתה פניי להכרעה בבקשה.

<u>עיקרי הסדר פשרה</u>

10. הקבוצה עליה מוצע להחיל את הסדר הפשרה היא "**כל מי ששכר ו/או היה יכול לשכור רכב להסעת אדם עם מוגבלות בהתאם לחוק השוויון ו/או תקנות השוויון מהמועד שנקבע בתקנות השוויון ואילך**".

11. מתווה הפשרה שהוסכם בין הצדדים מושתת על הסדרה עתידית, ועל פיצוי חברי הקבוצה בשווי כולל מוערך של 975,000 ש"ח, וזאת מבלי שהמשיבות מודות במיוחס להן בבקשת האישור.

במסגרת ההסדרה העתידית המוצעת, הסכימו הצדדים על שני שלבים:

בשלב הראשון, בתוך 5 חודשים מהמועד הקובע (המועד בו פסק הדין המאשר את הסדר הפשרה יהפוך להיות חלוט), כל אחת מהמשיבות תבחר, על פי שיקול דעתה המלא, באחד האופנים הבאים להחזקה ברכבי הסעה נגישים: החזקה במישרין על ידי המשיבה, או החזקה באמצעות התקשרות עם חברת השכרה אחרת שנותנת שירותי השכרת רכבי הסעה נגישים (להלן, לפי הקשר – **מועד מימוש ההסכם** ו-**השלב הראשון**).

בתוך כך, משיבה אשר תבחר להחזיק את כלי הרכב בדרך של התקשרות עם חברת השכרה אחרת, תידרש להבטיח כי ההתקשרות עם חברת ההשכרה האחרת תכלול, בין היתר, התחייבות מצד חברת ההשכרה האחרת להעמיד 2 רכבי הסעה נגישים עבור אותה המשיבה, לפי דרישה, ובהתאם למועדים הנקובים בתקנות השוויון. זאת, כאשר המשיבה הרלוונטית היא שתבצע בכל מקרה את הפעולות הנדרשות מול חברת ההשכרה האחרת, לרבות מתן שירותי לשוכרי רכבי ההסעה הנגישים לאחר השכרת הרכב (ולמעט בעניינים הנוגעים למאפיינים המיוחדים של הרכב כרכב הסעה נגיש).

בשלב השני, בתוך 30 חודשים מהמועד הקובע, כל משיבה תחזיק ותעמיד רכבי הסעה נגישים להשכרה, כאמור בהסכם הפשרה, לפי כל דין, בכמות הרלוונטית לגביה ובכפוף לכל פטור על פי כל דין.

בעניין זה, הסכימו הצדדים כי מבלי לגרוע מהאמור, המשיבות, כולן או חלקן ולפי שיקול דעתן, יוכלו לפנות על חשבונן למומחה על מנת שיבחן את מידת הביקוש לרכבי הסעה נגישים; וככל שיקבע המומחה כי מספר כלי הרכב המוחזקים על ידי המשיבות עונה על הביקוש הקיים, יוכלו המשיבות לפנות כולן או חלקן, לפי שיקול דעתן, בבקשת פטור לפי סעיפים 19יג ו-19יד1 לחוק השוויון, לנציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות במשרד המשפטים (להלן – **הנציבות**). זו, כך מצוין בהסדר הפשרה המוצע, תשקול את פנייתן על פי הדין הקיים ובאופן ענייני, תוך הסתמכות על בדיקת המומחה.

בעניין זה ביקשו הצדדים להדגיש כי אין באמור כדי להודות בחובתן של המשיבות להחזיק מספר כלי רכב גבוה יותר מזה קבוע בחוק השוויון ו/או להודות בחובתן או לחייבן לפנות בבקשה מכוח סעיף 19יד לחוק השוויון כדי לקבל פטור, וכי למשיבות שמורות כל טענותיהן וכל זכויותיהן כמו גם חובותיהן בעניין על פי כל דין.

עוד צוין, כי המשיבות תערוכנה הדרכות לעובדים ולמוקדנים בנושא השכרת רכבי ההסעה הנגישים במחיר התואמים את האמור בסעיף 19יב(ה)(2) לחוק השוויון ובתקנה 9 לתקנות השוויון.

כמו כן, המשיבות תפעלנה קמפיין אשר יופנה לכלל הציבור שמטרתו תהיה הגברת מודעות הציבור על אודות האפשרות לשכור רכבי הסעה נגישים, במסגרתו, בין היתר, יפרסמו באתר האינטרנט שלהן את האפשרות לשכור מהן רכב הסעה נגישים, ויכללו התייחסות לאפשרות השכרת רכבי הסעה נגישים גם במסגרת פרסומיהן השוטפים, במשך 12 חודשים ממועד מימוש ההסכם.

בנוסף לקמפיין, הוסכם כי המשיבות תפרסמנה את הסדר הפשרה באתרי האינטרנט שלהן בהתאם להוראות החוק ולתקנותיו; ותפרסמנה באתריהן גם את רכבי ההסעה הנגישים שהן מציעות בהתאם להוראות פרסום התאמת הנגישות, בהתאם לתקנות 34-35 לתקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות (התאמת נגישות לשירות), תשע"ג-2013.

12. **<u>במסגרת הפיצוי המוצע</u>:** הצדדים הסכימו כאמור על פיצוי ששוויו 975,000 ש"ח, בהתאם למתווה להלן ובשים לב להסכמת הצדדים בנוגע לעובדה כי איתור חברי הקבוצה צפוי להיות קשה עד בלתי אפשרי, והעלויות הכרוכות באיתור כאמור גבוהות ביותר:

א. המשיבות תעברנה תרומה על סך 450,000 ש"ח לקרן תובענות ייצוגיות לניהול וחלוקת כספים שהוקמה מכוח סעיף 27א לחוק תובענות ייצוגיות (להלן – **קרן תובענות ייצוגיות**). זאת, לצורך תרומה לעמותות הפועלות בתחום הנגישות ועיקר פעילותן בקשר עם אנשים עם מוגבלות בניידות המתניידים עם כיסא גלגלים (להלן – **רכיב התרומה**).

ב. מתן הנחה בגובה 20% ממחיר השכרת רכב הסעה נגיש בישראל ממועד מימוש ההסכם ועד לסכום מצטבר של 75,000 ש"ח לכל משיבה בנפרד. ככל שהסכום לא ימוצה תוך 30

חודשים ממועד מימוש ההסכם, תעברנה המשיבות את יתרת הכספים לקרן תובענות ייצוגיות בתוך 45 יום, למטרות שפורטו בסעיף א' לעיל.

המשיבות תדווחנה לבית המשפט על השלמת התחייבויותיהן על פי סעיף זה.

13. **<u>ויתור על תביעות ומעשה בית דין</u>**: במסגרת ההסדר המוצע מסכימים הצדדים על ויתור סופי ומוחלט של המבקש וחברי הקבוצה על כל טענה דרישה או תביעה בכל הקשור לתביעה או לבקשת האישור והעילות הנובעות מהן – כאשר קיום התחייבויות המשיבות על פי הסכם הפשרה יהווה סילוק סופי ומוחלט של כל עילה, תביעה או טענה של כל חבר קבוצה, בקשר עם התובענה, בקשת האישור והטענות והדרישות הכלולות בכתבי הטענות מטעם המבקש – כל זאת בהתאם לפירוט המלא בעניין זה, המופיע בסעיף 4 להסדר הפשרה המוצע.

14. עוד בהתאם להסדר הפשרה, המבקש ובאי כוחו מתחייבים כי לא ינקטו בהליכים משפטיים נגד המשיבות, ביחד או לחוד, בגין הפרת ההסכמות בהסדר הפשרה - אלא לאחר שנתנו למשיבות או מי מהן הודעה בכתב אודות ההפרה הנטענת, ונתנו למשיבות את האפשרות לתקן את ההפרה, וזו לא תוקנה 45 יום ממועד הודעת המבקש או בא כוחו למשיבה הרלוונטית.

15. עם זאת, הסכימו הצדדים לצד זאת, כי מי שסבור כי עומדת לו עילת תביעה בגין אי עמידה בדרישות חוק השוויון ו/או תקנות השוויון, ממועד החתימה על הסכם הפשרה ועד לתום 30 חודשים מהמועד הקובע (להלן - **תקופת הביניים**) – יהיה רשאי להגיש (בתקופה הביניים ולאחריה) תביעה אישית בענייננו בלבד, וזאת מבלי שיש בכך כדי להודות בקיומה של עילת תביעה אישית כנגד המשיבות.

16. עם אישור בית המשפט להסדר הפשרה יתגבש מעשה בית דין ביחס לכל העילות והסעדים בבקשות האישור כלפי חברי הקבוצה אשר לא נתנו הודעת פרישה כדין.

17. **<u>פטור ממינוי בודק</u>**: הצדדים מבקשים כי בית המשפט יעשה שימוש בסמכותו לפי סעיף 19(ב)(1) לחוק שלא למנות בודק להסדר הפשרה, וזאת מטעמים שונים, ביניהם – אופיו של ההסדר כמבוסס על טיעונים משפטיים ועובדתיים הגלויים לבית המשפט; ניהולו הממושך

של הסדר הגישור לפני המגשרת, שנפרש על לא פחות מ-23 ישיבות גישור; הימנעות מסרבול ההליך וגרימת הוצאות נוספות לצדדים; ועוד.

18. **<u>גמול ושכר טרחה:</u>** הצדדים ממליצים על גמול בסך 100,000 ש"ח למבקש, ושכר טרחה בסך 700,000 ש"ח בצירוף מע"מ כדין כנגד חשבונית מס לבאי כוחו. אשר למתווה התשלום מציעים הצדדים כי הגמול ישולם למבקש במלואו תוך 30 יום מהמועד הקובע, ושכר הטרחה ישולם לבא כוח המבקש במספר שלבים – 70% משכר הטרחה בתוספת מע"מ ישולמו תוך 30 יום מהמועד הקובע; 20% משכר הטרחה מתוספת מע"מ ישולמו עם סיום מועד מימוש ההסכם; ו-10% משכר הטרחה בתוספת מע"מ ישולמו לאחר העברת יתרת סכום הפיצוי לקרן תובענות ייצוגיות בהתאם לסעיף 12.11(ב) לבקשה וסעיף 3.11(ב) להסדר הפשרה. בהתאם להסדר הפשרה – לסכומים יתווספו הפרשי הצמדה וריבית כחוק מהמועד הקובע עד התשלום בפועל.

במסגרת הנימוקים לסכומים המוצעים כגמול ושכר טרחה, מבקשים הצדדים להדגיש את התועלת הציבורית הרבה שגלומה בהסדר המוצע עבור שוויון לאנשים עם מוגבלות; את ההוצאות והטרחה הרבים למבקש ובאי כוחו במסגרת ניהול בקשת האישור, וכן הסיכונים עבור המבקש בהגשת בקשת האישור; את החיסכון בזמן שיפוטי יקר; עידוד הגשת תובענות ייצוגיות; ועוד.

<u>התנגדות היועץ המשפטי לממשלה להסדר</u>

19. היועץ המשפטי לממשלה סבור כי אין מקום לאשר את הסדר הפשרה במתכונתו הנוכחית.

20. בתוך כך, מדגיש היועץ המשפטי לממשלה כי בהתאם לפסיקת בית המשפט העליון, לחוק השוויון מעמד מעין חוקתי. לצד זאת, אחד מעקרונות היסוד של חוק השוויון הוא הנגישות, וכן הצורך של אנשים עם מוגבלות ברכב השכרה נגיש הוא בבחינת נחיצות של ממש, ואילו היעדר זמינות של רכב נגיש להשכרה יוצר הדרה של ממש של אנשים עם מוגבלות אשר מסיבה זו או אחרת אין ברשותם רכב מתאים.

עוד מציין היועץ המשפטי לממשלה, כי חוק השוויון אמנם מאפשר פטורים מסוימים לתחולתו, וזאת לאור הבנה של המחוקק לפיה התאמת הנגישות דורשת השקעה כספית – אך

ככל שפטור כאמור לא ניתן, מי שנותן שירות ציבורי חייב לבצע את התאמת הנגישות מכוח התקנות שמפורטות בחוק השוויון.

21. **<u>לעניין ההסדרה העתידית המוצעת</u>**: טוען היועץ המשפטי לממשלה כי הסכמות הצדדים בהסדר הפשרה המוצע מבקשות להתגבר על החובה שחלה על המשיבות בהתאם לדין, בדבר מספר רכבי ההסעה הנגישים שעליהן להחזיק. זאת, מפאת הטעמים הבאים:

א. העובדה כי בתקופת הביניים המשיבות מתחייבות להחזיק רק שני רכבי הסעה נגישים, ולא את מספר הרכבים הנגישים להסעה שעליהן להחזיק בהתאם להוראות הדין.

ב. ההסתייגות במסגרת הסדר הפשרה לפיה על אף התחייבות המשיבות כי בשלב השני תחזיק כל משיבה רכבי הסעה נגישים להשכרה לפי כל דין, בכמות הרלוונטית לגביה (ובכפוף לכל פטור על פי דין), "**אין באמור כדי להודות בחבותן של המשיבות להחזיק מספר כלי רכב גבוה יותר מזה הקבוע בחוק השוויון ו/או להודות בחובתן או לחייבן לפנות בבקשה מכוח סעיף 19ד'1 לחוק השוויון, וכי למשיבות שמורות כל טענותיהן וכל זכויותיהן כמו גם חבותיהן בעניין, על פי כל כדין**".

עוד ציין היועץ המשפטי לממשלה בהקשר זה, כי בהתאם למידע שהתקבל ממשרד התחבורה, הסכמת הצדדים לאפשר החזקת שני רכבי הסעה נגישים בלבד לכל משיבה, מהווה עבור חלק מהמשיבות אחוז קטן ביחס לרכבים שבבעלותן, וזאת בניגוד לקבוע בתקנות. כך למשל, נטען כי אחת המשיבות מחזיקות ב-6,171 רכבים ולכן מספר הרכבים הנגישים שעליה להחזיק בהתאם לדיון הוא 15 רכבים בהתאם לתוספת הראשונה לתקנות.

22. **<u>לעניין הצעת הסדר הפשרה לעניין אפשרות המשיבות לפנות לקבלת פטור מהנציבות</u>**: היועץ המשפטי לממשלה ביקש להסתייג מהסכמות הצדדים לעניין האופן שבו תעשה שקילת הפטור למשיבות על ידי הנציבות, ככל שיוגשו אליה בקשות לפטור, ובתוך כך לקביעות הצדדים בעניין האופן והנתונים שישקלו על ידי הנציבות במסגרת שקילת הבקשות כאמור – באופן שמשתמע כאילו הצדדים קובעים כיצד על הנציבות להכריע בבקשות.

כמו כן, סבור היועץ המשפטי לממשלה כי על המשיבות להתחייב, כי אם בקשתן לפטור לא תענה, הן יחזיקו את מלוא הרכבים שהתקנות מחייבות.

23. **<u>לעניין הפיצוי המוצע</u>**: טוען היועץ המשפטי לממשלה יש לשקול את הגדלת הפיצוי שהוצע על ידי הצדדים, נוכח ההפרה ארוכת השנים מצד המשיבות (ממועד כניסת תקנות השוויון לתוקפן בחודש דצמבר 2012). כך, מוצע להעמיד את סכום הפיצוי על סכום שלא יהיה נמוך באופן משמעותי מהסכום שנחסך מהמשיבות במהלך השנים שבהן, לטענת היועץ המשפטי לממשלה, הפרו את חובתן החוקית.

24. **<u>אשר לתשלום שכר הטרחה לבא כוח התובע המייצג</u>** – בעניין זה מוצע על ידי היועץ המשפטי לממשלה כי חלק משמעותי משכר הטרחה לבאי כוח התובע ישולם רק לאחר מימוש הסדר הפשרה. זאת, מכיוון שעל פי המתווה שהוצע על ידי הצדדים בהסדר הפשרה, 70% משכר הטרחה של באי כוח התובע ישולם עוד בטרם המשיבות יתחילו במימושו בפועל של הסדר הפשרה. כמו כן, מזכיר היועץ המשפטי לממשלה כי על פה הלכת **רייכרט** (ע"א 2046/10 **עזבון המנוח שמש נ' רייכרט** (23.05.2012), שכר הטרחה לבאי כוח התובע צריך להיות משולם כשיעור מסוים מתוך הסכום שנגבה בפועל לטובת הקבוצה – ועל כן אין היגיון בתשלום מרבית שכר הטרחה בשלבים כה מוקדמים.

<u>תשובת המשיבות להתנגדות היועץ המשפטי לממשלה</u>

25. לטענת המשיבות עמדת היועץ המשפטי לממשלה מתעלמת מהעובדה כי הטענות בבקשת האישור כנגד המשיבות לא הוכרעו, ואף לא אושר ניהול התובענה דנן כייצוגית. כך, מדגישות המשיבות כי הסדר הפשרה הושג על בסיס הסכמת הצדדים כי כל צד מוכן "לוותר" על טענותיו לאור הסיכונים והסיכויים שבהמשך ניהול ההליך, ואילו היועץ המשפטי לממשלה נוהג כאילו התקבלו טענות המבקש.

בתוך כך, נטען כי היועץ המשפטי לממשלה מתעלם משלל טענות המשיבות במסגרת תשובתן לבקשת האישור לרבות טענותיהן בנוגע לקיומם של פטורים רלוונטיים אליהן בחוק, וטענותיהן לפיהן הן החזיקו רכבי הסעה מונגשים באמצעות אחר וסיפקו את הרכבים למי שביקש זאת מבלי שנגרם לאף אחד נזק, תוך עמידה בכל הוראות החוק והתקנות, ולרבות מועד ההספקה ועלות הרכבים. בהקשר זה מבקשות המשיבות להדגיש כי היועץ המשפטי לממשלה בעצמו אינו מתנגד ליישום הוראות הדין לעניין החזקת רכבי הסעה נגישים באמצעות חברת השכרה אחרת. עוד נטען, כי עמדת היועץ המשפטי לממשלה מתעלמת מהליך

הגישור הממושך שניהלו הצדדים שכללה עשרות פגישות ועשרות שעות של דיונים, ומכך שההסכם גובש ונחתם בהמלצת המגשרת.

26. **<u>אשר לטענות היועץ כנגד ההסדרה העתידית</u>**: המשיבות טוענות כי טענת היועץ המשפטי לממשלה, על בסיס הערת משרד התחבורה, לפיה החזקת שני רכבי הסעה נגישים בלבד בשלב הראשון מהווה עבור חלק מהמשיבות אחוז קטן בלבד ממספר הרכבים שעליהן להחזיק בהתאם לתקנות – אינה רלוונטית ומקורה בטעות. כך, הודגש כי ההסדר בין הצדדים מתמקד אך ורק ברכבי הסעה נגישים, ולא ברכבים נגישים אחרים, ואילו טענה זו של היועץ המשפטי לממשלה והדוגמאות המספריות שהיא מציגה מבוססות על הנחה שההליך דנן עוסק גם ברכבי הסעה נגישים וגם ברכבים נגישים לנהיגה עצמית.

יתר על כן, נטען כאמור כי הטענה של היועץ המשפטי לממשלה לפיה החזקת שני רכבי הסעה נגישים מהווה עבור חלק מן המשיבות אחוז קטן ביחס למספר הרכבים שבבעלותן, אינה רלוונטית לענייננו, שכן הדרישה בחוק אינה נוגעת לאחוז רכבי ההסעה הנגישים מתוך כלל הרכבים בבעלות המשיבות.

לאור הדברים האלו, טוענות המשיבות כי הפער בין מספרי רכבי ההסעה המונגשים שהמשיבות יחזיקו בשלב הראשון לבין מספר רכבי ההסעה המונגשים שלכאורה יש להחזיק בהם בהתאם לתקנות אינו פער גדול, ובוודאי שאינו הפער שהוצג על ידי היועץ המשפטי לממשלה בעמדתו.

עוד טוענות המשיבות, כי אין בסיס לטענת היועץ המשפטי לממשלה לפיה קיימת הסכמה במסגרת הסדר הפשרה לאי עמידה בהוראות הדין. כך, מבקשות המשיבות להדגיש כי בשלב הראשון התחייבו המשיבות להחזיק רכבי הסעה כפי שמורה חוק השוויון, ובשלב השני להחזיק רכבי הסעה בכמות הרלוונטית לכל משיבה לפי כל דין ובכפוף לכל פטור על פי דין, כאשר בין היתר המשיבות תהיינה רשאיות לפנות בבקשה לקבלת פטור הקבוע בחוק השוויון. היינו, נטען כי כל הסכמות הצדדים הן בכפוף לדין, והסדר הפשרה אינו מתנה על הדין.

אשר לתקופת הביניים – זו נועדה לאפשר למשיבות זמן התארגנות, וכן זמן לבחון את מידת הביקוש לרכבי ההסעה המונגשים. החשיבות של כך, מסבירות המשיבות, היא בין היתר נוכח

טענות המבקש לפיהן היעדר הביקוש בהשכרת רכבי הנסיעה המונגשים נבע מהיעדר פרסום בנושא.

אשר לטענות היועץ המשפטי לממשלה לפיהן פטור למשיבות יכול להינתן אך ורק על ידי נציב שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות – נטען כי המדובר בטעות וכי ניתן להפעיל את הפטור הקבוע בסעיף 19יג(א)(2) גם כפטור עצמי, כאשר החוק קובע באופן מפורש באילו מקרים יש צורך בקבלת אישור מהנציבות עבור קבלת הפטור. לתמיכה בטענה זו, הציגו המשיבות, בין היתר, ציטוטים רלוונטיים מפרוטוקולי ישיבת ועדת העבודה רווחה ובריאות בעניין החוק.

27. עוד הוסיפו המשיבות כי היועץ המשפטי לממשלה מתעלם מטענות המשיבות לעניין חוסר הסמכות של מחוקק המשנה שהתקין את תקנות השוויון.

28. אשר לטענות היועץ המשפטי לממשלה בעניין גובה הפיצוי ובפרט ביחס למשך התקופה בה נעשו ההפרות הנטענות, משיבות המשיבות כי אין המדובר בהפרה ארוכת שנים - הן משום שלטענתן לא מדובר בהפרה כלל; הן מכיוון שהתובענה הוגשה רק ביוני 2015, כאשר רק בספטמבר 2013 נכנסה החובה להחזיק רכבי הסעה נגישים כקבוע בתקנה 3(ד) לתקנות הנגישות, ורק מאוחר יותר נכנסו לתוקף החובות להחזיק רכב הסעה משודרג ורכב הסעה משודרג נוסף.

יתר על כן מדגישות המשיבות כי בניגוד לטענות היועץ המשפטי לממשלה, מהראיות שהובאו על ידי המשיבות במסגרת ההליך, מתחוור כי לא היה אף מקרה אחד שבו חבר קבוצה ביקש להשכיר רכב הסעה נגיש וזה לא סופק בהתאם להוראות הדין.

29. עוד הוסיפו המשיבות כי הסכם הפשרה אינו כובל ואינו מתיימר לכבול בשום אופן את שיקול דעתה של הנציבות, בעת בחינתה את פניות המשיבות לפטור, ככל שאלו יוגשו; ובנוגע להצעת היועץ המשפטי לממשלה כי על המשיבות להתחייב כי עם דחיית בקשת הפטור יהיה עליהן להחזיק את מספר הרכבים שהתקנות מחייבות – טוענות המשיבות כי יש בכך ניסיון לפגיעה בזכויותיהן הדיוניות והמהותיות. כדברי המשיבות, הן התחייבו כי כל פעולה שיבצעו במסגרת הסדר הפשרה תהיה על פי כל דין ובהתאם לזכויותיהן וחובותיהן על פי כל דין – וככל שיהיה מי שיסבור שלא פעלו כן, תהיה פתוחה בפניו הדרך לפעול בהתאם לשיקול דעתו.

30. אשר לטענות היועץ המשפטי בנוגע לגמול ולשכור הטרחה – מבקשות המשיבות להדגיש כי עמדת היועץ המשפטי לממשלה אינה מחייבת את בית המשפט.

<u>תשובת המבקש להתנגדות היועץ המשפטי לממשלה</u>

31. המבקש ביקש גם הוא לחדד ביחס לנתונים שהוצגו על ידי היועץ המשפטי לממשלה, כי הסדר הפשרה נוגע אך ורק לחובתן של המשיבות ככל שהיא נוגעת בהחזקת "רכב הסעה נגיש" (שעומד בדרישות תקנות 3(ב) ו-3(ג)) לתקנות השוויון) – ולא לכלי רכב מונגשים אחרים, לרבות אלו המיועדים לנהיגה עצמית.

עוד ביקש המבקש להדגיש כי הסדר הפשרה אינו מתנה על כמות רכבי ההסעה הנגישים שיחזיקו המשיבות, אלא מאפשר תקופת היערכות של 30 חודשים למשיבות, שהוסכמה בהמלצת המגשרת.

כמו כן, מדגיש גם המבקש כי ההסדר אינו כובל את שיקול דעתה של הנציבות, אלא קובע כי כל בקשה שיגישו המשיבות לנציבות תיבחן בצורה עניינית ובהתאם לנסיבות ולדין באותו המועד.

32. אשר לפיצוי שהוסכם בין הצדדים ולטענות היועץ המשפטי לממשלה בהקשר זה, משיב המבקש כי הפיצוי אינו נמוך אלא הוא גבוה ואף תקדימי, ומבוסס על הערכת הסיכונים והסיכויים של הצדדים; וכן מדגיש המבקש את העובדה כי חלק מהפיצוי ייועד לתרומה לעמותות הפועלות בתחום הנגישות, ובפרט בקשר עם אנשים עם מוגבלויות המתניידים עם כיסא גלגלים (חברי הקבוצה).

33. לבסוף, ביחס להצעת היועץ המשפטי לממשלה לדחות את חלק מהתשלום לב"כ המבקש, נטען כי אין הצדקה למתווה כאמור בנסיבות המקרה. זאת, שכן קבלת המתווה תוביל לכך שרוב שכר הטרחה ישולם למבקש רק בעוד כשלוש שנים, בעוד שבאי כוח המבקש כבר מצויים לאחר השקעה עצומה בזמן ומשאבים בגיבוש וניהול ההליך המשפטי; ולצד זאת, העובדה כי על אף משכה הארוך יחסית של התקופה שבמהלכה ימומש ההסדר, תועלת רבה ממנו תצמח כבר בסמוך למועד הקובע (למשל במסגרת קמפיין הנגישות המוצע בהסדר הפשרה). עוד נטען כי קבלת המתווה שמוצע על ידי היועץ עלולה ליצור תמריץ שלילי במקרים אחרים, בהם עו"ד

מייצגים ישקלו לסיים תובענה ייצוגיות בפיצוי נמוך יותר על מנת לקבל את כל שכר הטרחה בפעימה אחת.

<u>דיון והכרעה</u>

34. לצורך בחינת הסדר הפשרה אדרש לשאלת סיכויי התביעה, בהתחשב בכך שבקשת האישור טרם הוכרעה. כמו כן, אבחן האם הסדר הפשרה הוא ראוי ומשרת את טובת כלל חברי הקבוצה בהתחשב בעניינם, ובתוך כך, אתייחס גם להתנגדות היועץ המשפטי לממשלה להסדר.

<u>המסגרת הנורמטיבית</u>

35. סעיף 18 לחוק תובענות ייצוגיות קובע כי הסדר פשרה בהליך ייצוגי מחייב את אישורו של בית המשפט, כדלהלן:

> **"18(א) לא ייעשה הסכם ליישוב הסכסוך שבענינו הוגשה בקשה לאישור או שבענינו אושרה תובענה ייצוגית (בחוק זה – הסדר פשרה), אלא באישור בית המשפט."**

36. הדרישה לאישור הסדר פשרה באמצעות מנגנון ייחודי להליך תובענה ייצוגית, נובעת מהחשש מפני בעיית הנציג המובנית בהליך הסדר הפשרה במסגרת תובענה ייצוגית.

בעיה זו נובעת בעיקרה מכך שבשונה מהליך אזרחי-אדברסרי, בהליך הייצוגי אין בנמצא צד להסכם אשר לו אינטרס לקדם את טובת הקבוצה. כך, האינטרס של התובע המייצג הוא להעצים את גמולו; האינטרס של בא כוחו הוא להעצים את שכר טרחתו; והאינטרס של המשיבה הוא לצמצם את הוצאותיה במסגרת ההליך [ראו לדוגמה: ת"צ (ת"א) 32754-11-18 **תיסר נ' סונול ישראל בע"מ**, פס' 10 (14.1.2020) (להלן – **עניין תיסר**); בר"מ 4303/12 **אינסלר נ' המועצה האיזורית עמק חפר**, פס' 13 (22.11.2012) (להלן – **עניין אינסלר**)].

37. לכן, נקבע המנגנון בסעיפים 18 ו-19 לחוק, אשר מחייב את בית המשפט להימנע מאישור ההסדר ללא בחינתו באופן מעמיק ויסודי וזאת, עד שיגיע למסקנה כי ההסדר ראוי, הוגן

וסביר בהתחשב בעניינם של חברי הקבוצה [ראו: סעיף 19(א) לחוק; רע"א 3832/17 **לוין נ' פסגות קופות גמל ופנסיה בע"מ**, פס' 12 (04.07.2017) (להלן – **עניין לוין**)].

יפים לעניין זה דבריה של כב' השופטת (כתוארה אז) חיות:

> "**על מנת להתמודד עם חשש זה** [החשש מפני בעיית הנציג שתוארה לעיל – ח.כ.] **קבע המחוקק את ההסדר שבסעיפים 18 ו-19 לחוק תובענות ייצוגיות, אשר תכליתו 'למנוע קוניה בין התובע המייצג את הקבוצה לבין הנתבע [...] על חשבון חברי הקבוצה בהליך הייצוגי' (עניין שבו), ולפיו האפשרות לסיים בפשרה את ההליכים בתובענה ייצוגית או בבקשה לאישורה מותנית בקבלת אישורו של בית המשפט, הנדרש טרם מתן האישור לבחון את הסכם הפשרה שגיבשו הצדדים ולהשתכנע כי הוא 'ראוי, הוגן וסביר בהתחשב בעניינם של חברי הקבוצה' (סעיף 19(א) לחוק תובענות ייצוגיות)**".
> [רע"א 1644/15 **אייל גור נ' דור אלון אנרגיה בישראל (1998) בע"מ**, פס' 9 (27.05.2015)]

38. מכיוון שבמקרה דנן הוגש הסדר הפשרה בטרם אושרה בקשת האישור, כחלק ממבחן זה יש גם להידרש לשאלה האם בקשת האישור עומדת לכאורה בדרישות סעיפים 3, 4 ו-8(א) לחוק, וזאת בהתאם להוראת סעיף 19(א) לחוק.

39. כמו כן, כחלק ממנגנון הבדיקה קובע סעיף 19(ב) לחוק כי "**בית המשפט לא יאשר הסדר פשרה אלא לאחר שקיבל חוות דעת מאדם שמינה לשם כך [...] אלא אם כן סבר בית המשפט שחוות הדעת אינה נדרשת, מטעמים מיוחדים שיירשמו**". בהתאם לכך, כחלק מבחינת הבקשה יש למנות בודק, אלא אם בנסיבות המקרה מתקיימים טעמים מיוחדים אשר מייתרים צורך זה.

40. מעבר לכל האמור לעיל, הטיל המחוקק על בית המשפט חובת הנמקה מוגברת בבואו להכריע בבקשה לאישור הסדר פשרה, ובעשותו כן קבע את השיקולים שעליו לשקול, ובהם: הפער בין ההסדר המוצע לבין הסעד שחברי הקבוצה היו עשויים לקבל אילו היה מתברר ההליך עד תום; ההתנגדויות שהוגשו וההכרעה בהן; השלב בו נמצא בהליך; חוות דעתו של הבודק;

והעילות והסעדים שלגביהם מהווה ההחלטה לאשר את הסדר הפשרה מעשה בית דין [סעיף 19(ג) לחוק; **עניין לוין**, פס' 6].

<u>מן הכלל אל הפרט</u>

41. לאחר שבחנתי את הסדר הפשרה, מצאתי שהסדר הפשרה הוא ראוי, הוגן וסביר, ובתוך כך הוא מיטיב עם הקבוצה וכן מגלם תועלת ציבורית ראויה ומשמעותית. על כן, חרף התנגדות היועץ המשפטי לממשלה אליה אתייחס להלן, ובשים לב לנסיבות העניין - מצאתי לאשרו בכפוף למספר חידודים נדרשים.

42. לתמיכה בהסדר הפשרה צורפה כאמור עמדת המגשרת, בה תיארה המגשרת את ההליך המורכב והממושך שנוהל במסגרת הגישור שערכו הצדדים בליוויה, במסגרתו נערכו פגישות רבות של המגשרת עם הצדדים וכן עם מומחים רלוונטיים ועם הנציבות. כדברי המגשרת, הסדר הפשרה המוצע הוא תוצאה של מאמצים רבים שבסופם הצליחו הצדדים להגיע להסכמות המפורטות בהסדר הפשרה, ואלו משקפות את עמדת הצדדים ביחס למערך הסיכונים והסיכויים בהליך. המגשרת סבורה כי הסדר הפשרה ממשם את מטרות התובענה הייצוגית, משקף בצורה ראויה את סיכויי וסיכוני הצדדים, ויהיה בו כדי להועיל לחברי הקבוצה.

בפסק דין שניתן לאחרונה התייחסה כב' השופטת רונן לאמות המידה לפיהן צריך בית המשפט לבחון את הסדרי פשרה המגובשים באמצעות מגשר, ובתוך כך התייחסה לזהירות הנדרשת בבחינת הסדר פשרה כאמור, לאור האינטרס האישי של המגשר בהצלחת הליך הגישור, והאפשרות ל"נטייה אוטומטית" של בית המשפט לאישור הסדרי פשרה בהם מעורב מגשר [ראו ת"צ 17-12-48536 **חורב נ' פועלים אי.בי.אי**, פס' 7-8 (19.05.2021); וכן אלון קלמנט "ת"צ 17-12-48536 חורב נ' פועלים אי.בי.אי: אישור פשרה בייצוגית בהתבסס על הצעת מגשר" **בלוג הקליניקה לתובענות ייצוגיות, אוניברסיטת תל אביב** (2021) https://www.classaction.sites.tau.ac.il/post/ת-צ-48536-12-17-חורב-נ-פועלים-אי-בי-אי-אישור-פשרה-בייצוגית-בהתבסס-על-הצעת-מגשר).

גם אני סבור כי קיים משקל לעמדת המגשרת בעת בחינת הסדר הפשרה, ועמדת המגשרת אכן הובאה במכלול שיקוליי בעת אישורו; אך כי אין בכך כדי למצות את הבחינה המעמיקה והעניינית הנדרשת מבית המשפט בעת בחינת הסדר הפשרה. לכך אפנה עתה.

43. תחילה, מצאתי כי קיימות שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, וכן כי מתקיימים בנסיבות המקרה כלל התנאים המנויים בסעיפים 3, 4 וְ-8(א) לחוק, לפחות באופן לכאורי. כך בפרט, מצאתי כי הטענות בבסיס בקשת האישור והשאלות העולות מהן רלוונטיות למבקש ולכלל לחברי הקבוצה - המבקש הוא אדם בעל מוגבלות בניידות הנע בכיסא גלגלים וחברי הקבוצה גם הם מי שיכלו או היו יכולים להשכיר רכב הסעה נגיש, ועל כן קיימת רלוונטיות עבורם למידת עמידתן של המשיבות בהוראות הדין לעניין החזקת כלי רכב נגישים להסעה.

44. לצד זאת, מצאתי כי ההסדר הפשרה משקף כראוי את הסיכויים והסיכונים בפניהם היו עומדים הצדדים לו היה מנוהל ההליך המשפטי עד תום. קראתי בעיון את עמדת היועץ המשפטי לממשלה, ובפרט את התייחסותו לניגוד הקיים לטענתו בין הסכמות הצדדים במסגרת הסדר הפשרה, לבין הוראות הדין – אך לא מצאתי לקבלה בנסיבות העניין.

כך, טענתו של היועץ המשפטי לממשלה לפיה תקופת הביניים במסגרתה תהיינה המשיבות מחויבות להחזיק אך שני רכבי הסעה נגישים עוקפת את הוראות תקנות השוויון – מגלמת הנחה לפיה המשיבות הפרו את הוראות התקנות והן מחויבות בהחזקת מספר רכבי הסעה נגישים גבוה יותר משני רכבים כאמור. עם זאת, הטענות המועלות בהקשר זה בבקשות האישור לא הוכחו, וכן הועלו למולן טענות הגנה רלוונטיות שלא הופרכו, על ידי המשיבות. בתוך כך למשל, טענת המשיבות לקיומם של פטורים בחוק השוויון, שחלים על המשיבות. בהקשר זה גם לא הוכחה ההנחה המגולמת בעמדת היועץ לפיה היה על המשיבות לפנות לנציבות על מנת לקבל את הפטורים האמורים, וזאת בפרט בשים לב לציטוטים שהובאו בנושא זה על ידי המשיבות מישיבות ועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת.

משוכה נוספת שהיה על המבקש להתגבר עליה לו היה מנוהל ההליך עד תום היא סוגיית הנזק לחברי הקבוצה, משוכה שאינה חפה מאתגרים, וזאת בפרט לאור הגדרתה הרחבה של הקבוצה ואופי הנזק הנטען שרובו נזק לא ממוני.

כמו כן, מצאתי שלא לקבל את טענות היועץ המשפטי לממשלה בעניין גודלו של הפיצוי המוצע על ידי הקבוצה. זאת, הן מפאת העובדה שהסדר הפשרה נועד כאמור לשקף את הסיכונים והסיכויים של הצדדים, וכמפורט לעיל מצאתי כי קיימים סיכונים וסיכויים לשני הצדדים בענייננו. נוסף על כך, רכיב הפיצוי מהווה רק חלק אחד מהסדר הפשרה, שכולל גם קמפיין נגישות וכן ההסדרה העתידית אותה מצאתי כבעלת תועלת משמעותית ותרומה של ממש לסוגיה ציבורית חשובה – קידום עקרון הנגישות העומד בבסיס חוק השוויון. כך, ההסדרה העתידית המוצעת בהסדר הפשרה מובילה למצב דברים בו כלל המשיבות התחייבו להחזיק את מספר רכבי ההסעה הנגישים כמתחייב על פי תקנות השוויון, ולפנות לנציבות ככל שהן סבורות כי מגיע להם פטור. זאת ועוד, קיום הוראות ההסדר על ידי המשיבות, חברות השכרת רכב מובילות בישראל, יהיה בו, סביר להניח, גם כדי להציב סטנדרט התנהלות לחברות נוספות להשכרת רכבים בעתיד, עליהן חל חוק השוויון ותקנות השוויון.

עם זאת, סבורני כי יש מקום להדגיש כי הסדר הפשרה לרבות ויתור התביעות ומעשה בית הדין בו יחולו על הקבוצה רק בגין העילות שנולדו עד לתום תקופת הביניים (כפי שהוגדרה בהסדר הפשרה ובהתאם למתווה שנקבע בין הצדדים בתקופה זו).

כמו כן, מובהר כי הפרשנות המתחייבת של הסכמות הצדדים בהסדר הפשרה המוצע היא כי אלו לא תעמודנה כנגד חוק השוויון ותקנותיו. בהתאם לכך, ועל פי ההסכמות בהסדר הפשרה, ככל שמי מחברי הקבוצה יבקש למצות את הדין עם המשיבות בתקופה הביניים, הדרך פתוחה בפניו.

בשים לב לדברים האלו, סבורני כי הסדר הפשרה המוצע משקף באופן הוגן ומאוזן את הסיכויים והסיכונים של הצדדים, ובהתאם לכך מתן תקופת היערכות והתארגנות במסגרתה תוכלנה המשיבות לבחון ולשקול הגשת בקשת פטור כאמור, היא סבירה. זאת, בפרט לאור הסכמות הצדדים על קמפיין נגישות שיגביר את מודעות הציבור בכללותו וחברי הקבוצה בפרט לאפשרות השכרת רכבי ההסעה הנגישים – באופן שעשוי להשפיע הן על נכונות המשיבות להגיש את בקשת הפטור מלכתחילה, הן על החלטת הנציבות בעניינן.

אציין כי לא נעלמה מעיניי הצעת היועץ המשפטי לממשלה כי המשיבות תתחייבנה לקבל את הכרעת הנציבות בבקשת הפטור, ואכן התחייבות כאמור הייתה מהווה חיזוק משמעותי לקבל מתווה ההסדר – ברם, מצאתי כי בנסיבות עניינו אי התחייבות כאמור אינה מטה את הכף

לטובת דחיית הסדר הפשרה המוצע. כך, כבילתן המוחלטת של המשיבות להחלטת הנציבות עשויה לפגוע בזכויותיהן הדיוניות והמהותיות לפעול על פי דין כנגד החלטת הנציבות; ולעומת זאת, הסדר הפשרה אינו מונע מחברי הקבוצה לאכוף את ההסכמות בין הצדדים, ולפעול משפטית כנגד המשיבות במידה שיש חשש כי המשיבות אינן מקיימות את ההסכמות במסגרת הסדר הפשרה – ובכלל זאת ההסכמה כי המשיבות תפעלנה רק על פי דין. אין חולק כי ככל שהמשיבות תפעלנה על פי דין – לא יהיה בכך פסול, גם אם המשמעות של כך היא שהמשיבות כולן או חלקן תחזקנה בכמות כלי רכב נמוכה יותר מזו המתואמת להן, על פניו, בהתאם לתקנות השוויון.

חיזוק משמעותי למסקנותיי אלו, ולהחלטתי שלא לקבל את עמדת היועץ בעניין זה, היא העובדה כי הסדר הפשרה אינו מונע הגשת תביעות כנגד המשיבות בגין התנהלותן בתקופת הביניים.

תימוך נוסף למסקנתי לאשר את הסדר הפשרה הוא בעובדה כי הליך הגישור הממושך לווה גם על ידי הנציבות – ויש בכך כדי להעיד על טיבו של הליך הגישור שנוהל, כמו גם התוצאה הסופית אליו הגיע.

עוד מצאתי להתייחס לסוגיית תחולתו של ההסדר רק על החזקת רכבי הסעה נגישים על ידי המשיבות, ולא על החזקת רכבים נגישים מסוג אחר, ובתוך כך רכבים נגישים לנהיגה עצמית. המבקש והמשיבות ביקשו להדגיש עניין זה בהתייחס לעמדת היועץ המשפטי לממשלה, בה נטען כי הפער בין כמות הרכבים הנגישים שהמשיבות צריכות להחזיק על פי התקנות, לבין כמות הרכבים שיחזיקו בפועל בתקופת הביניים הוא גדול. כך, כפי שפורט, המשיבות והמבקש ביקשו להדגיש כי ההסדר חל רק על רכבי הסעה נגישים ולכן הפער האמור הוא לא גדול כפי שמציג היועץ המשפטי לממשלה, ולאחר בחינת הסדר הפשרה וכתבי הטענות של הצדדים בתיק התרשמתי כי יש ממש בטענתם זו. בהתאם לכך, מצאתי להדגיש גם כי הסדר הפשרה ולרבות ויתור התביעות ומעשה בית הדין במסגרתו יחול על חברי הקבוצה רק ככל שידובר על רכבי הסעה נגישים, ולא רכבים נגישים אחרים.

נקודה אחרונה שאבקש להתייחס אליה בחלק זה, היא התנגדותו של היועץ המשפטי לממשלה ל"הנחיות" הצדדים לעניין שיקול דעתה של הנציבות במסגרת שקילת בקשת הפטור של המשיבות ככל שיוגשו. בדומה ליועץ המשפטי לממשלה, מצאתי גם אני כי התייחסות

הצדדים לסוגיה זו בהסדר הפשרה המוצע, עשויה להתפרש כאילו הצדדים ביקשו לקבוע את האופן שבו צריכה הנציבות לשקול את בקשות הפטור של המשיבות (ככל שאלו יוגשו) ואת הנתונים שעליה לשקול במסגרת זאת. עם זאת, התייחסות הצדדים לעמדת היועץ המשפטי לממשלה בעניין זה הניחה את דעתי כי לא הייתה זו כוונת הצדדים במסגרת הסדר הפשרה – ובכל מקרה, למען הסר ספק, יובהר כי אין בהסדר פשרה כפי שהוא מאושר על ידי בית משפט זה, כדי לכבול את שיקול דעתה של הנציבות, בכל צורה שהיא.

45. בנוסף, בעת בחינת הסדר הפשרה על בית המשפט לתת את דעתו גם לפער, ככל שזה מתקיים, בין הפיצוי המוצע בהסדר הפשרה לבין הסעד שחברי הקבוצה היו עשויים לקבל אילו התובענה הייתה מוכרעת לטובתם [ראו: סעיף 19(ג)(2)(א) לחוק תובענות ייצוגיות].

למרות שבמקרה דנן אכן מתקיים פער כאמור, ואף פער לא מבוטל, שכן סכום התביעה הייצוגית הוערך במעל ל-300 מיליון ש"ח - מצאתי כי אין לתת לכך משקל רב. כך, כאמור לעיל, מרבית הנזק הנטען הוא נזק לא ממוני, ואילו חישוב רכיבו של הנזק הממוני נעשה על דרך האומדנה בלבד. לצד זאת, גם חישוב מספר חברי הקבוצה ששימש את האומדנה שנעשתה במסגרת הערכת הנזק – נעשה גם הוא בדרך של אומדנה ומבלי להיתמך בכל חוות דעת מומחה. כמו כן, חישוב הנזק נעשה על ידי צירוף הנזק הנטען לכל משיבה, מבלי לתת את הדעת לכפילות הפיצוי שייתכן כי מתקיימת לכל הפחות ביחס לרכיב הממוני של הנזק הנטען.

46. לצד הדברים האלו, אין להתעלם מהאינטרס הקיים למבקש בהליך ייצוגי להעריך ביתר את סכום הנזק לחברי הקבוצה, ואף בכך יש להתחשב בעת בחינת הפער הנראה בין סכום הנזק המוערך לבין סכום הפיצוי בהסדר הפשרה [ת"צ (תל אביב-יפו) 18245-11-14 **אורי גולדשטיין נ' המשביר לצרכן בתי כלבו בע"מ**, פס' 35 (16.08.2020); ת"א (ת"א) 64087-01-17 **שמן משאבי נפט וגז בע"מ נ' חלפון**, פס' 65 (13.01.2020); ת"צ (ת"א) 29520-03-13 **לייטקום (ישראל) בע"מ נ' חבס**, פס' 63 (19.03.2017)].

47. מכל הטעמים האלו מצאתי כי אין מקום בענייננו ליתן לפער זה משקל משמעותי במכלול נסיבות המקרה, ואין בו כדי לשנות מן התוצאה אליה הגעתי.

<u>אי מינוי בודק</u>

48. סעיף 19(ב)(1) לחוק קובע כי מינוי בודק הוא הכלל ואילו אי-מינוי בודק הוא החריג, ובלשון הסעיף:

> **"בית המשפט לא יאשר הסדר פשרה אלא לאחר שקיבל חוות דעת מאדם שמינה לשם כך, שהוא בעל מומחיות בתחום שבו עוסקת הבקשה לאישור או התובענה הייצוגית (בסעיף זה – בודק), <u>אלא אם כן סבר בית המשפט שחוות הדעת אינה נדרשת, מטעמים מיוחדים שיירשמו</u>; שכרו והוצאותיו של בודק, וכן אופן תשלומם, ייקבעו בידי השר"** [הדגשות לא במקור – ח.כ].

49. הצדדים טענו כי עניינם הוא אחד מאותם מקרים בהם מתקיימים טעמים מיוחדים אשר מצדיקים שלא להורות על מינויו של בודק - ומצאתי לקבל טענתם זו. כך, סבורני במקרה דנן לא צפויה תועלת משמעותית מבחינת הסדר הפשרה על ידי בודק, שכן הסדר הפשרה מבוסס ברובו על שאלות משפטיות שלא מעוררות שאלות של מומחיות, כך שמינוי בודק אינו צפוי להביא עמו ערך מוסף שיהיה בידו להועיל לשיפורו של הסדר הפשרה, ולעומת זו יהיה בו כדי להביא לסרבול ההליך ולעלויות נוספות ומיותרות על הצדדים.

מסקנתי זו מקבלת משנה תוקף שעה שעניינו בהליך שהמתנהל בין הצדדים עוד משנת 2015, במשך כמעט 7 שנים; כאשר הצדדים קיימו לא פחות מ-23 ישיבות גישור בפני המגשרת ופנו להליך גישור מספר פעמים בהמלצת בית המשפט ובליוויו. יש לזכור כי המשך ניהולו של ההליך עד תום, על השאלות המשפטיות המורכבות השונות, צפוי היה להאריך את הימשכות ההתדיינות בין הצדדים והעלויות הכרוכות בה עוד זמן מה, ואילו קיים אינטרס, בפרט עבור חברי הקבוצה, כי ההליכים בעניינם יידונו ויסתיימו ולא יימשכו עד אין קץ. אומנם אורך ההליך איננו חזות הכול, אך מדובר בשיקול בעל משקל רב במכלול השיקולים הרלוונטיים. על חשיבות זו עמדתי לא אחת בבואי לדון ולהכריע בבקשות לאישור הסדר פשרה שהונחו לפניי [ראו, למשל: ת"צ 24675-10-13 **הררי נגד צבאן בכור -תכשיטים בע"מ**, פס' 91 (30.08.20220); ת"צ 1196-07 **גבאי נ' רכבת ישראל בע"מ**, פס 39 (18.10.2020); ת"צ 14148-10-15 **דבוש נ' "מאיר" חברת למכוניות ומשאיות בע"מ**, פס' 68 (21.03.2021)].

50. בהמשך לדברים האלו - הגעתי לכלל מסקנה כי יש להחיל בענייננו את החריג הקבוע בסעיף 19(ב) לחוק תובענות ייצוגיות ואין להורות על מינויו של בודק.

<u>גמול ושכר טרחה</u>

51. כאמור, במסגרת הסדר הפשרה ממליצים הצדדים על גמול בסך 100,000 ש"ח למבקש, שישולם במלואו תוך 30 ימים מהמועד הקובע; ועל שכר טרחה בסך 700,000 ש"ח בצירוף מע"מ כדין כנגד חשבונית מס לבאי כוחו של המבקש שישולמו כדלהלן: 70% משכר הטרחה בתוספת מע"מ ישולמו תוך 30 יום מהמועד הקובע; 20% משכר הטרחה מתוספת מע"מ ישולמו עם סיום מועד מימוש ההסכם; ו-10% משכר הטרחה בתוספת מע"מ ישולמו לאחר העברת יתרת סכום הפיצוי לקרן תובענות ייצוגיות בהתאם לסעיף 12.11(ב) לבקשה וסעיף 3.11(ב) להסדר הפשרה.

52. שכר הטרחה והגמול עליהם המליצו הצדדים במסגרת ההסדר הפשרה אינם מבוטלים כלל וכלל. כפי שאפרט להלן, אני סבור כי בנסיבות עניינו קיימת הצדקה לפסיקת גמול ושכר טרחה משמעותיים למבקש לבאי כוחו – אך מצאתי כי יש מקום להפחית במידה מסוימת את שכר הטרחה שהומלץ לבאי כוח המבקש.

53. כידוע, בע"א 2046/10 **עזבון המנוח שמש נ' רייכרט**, פד"י סה(2) 681 (23.5.2012) (להלן – עניין **רייכרט**) נקבעה "שיטת האחוזים", לפיה כאשר ניתן סעד כספי במסגרת תובענה ייצוגית, חישוב הגמול ושכר הטרחה ייגזר בהתאם לנסיבותיו הייחודיות של כל הליך, מהאופן בו הסתיים ומגובה הפיצוי עליו הוסכם [עניין **רייכרט**, פס' 10-11].

בנסיבות אותו עניין, נקבעו מדרגות התשלום הבאות: "**על כל סכום שנגבה בפועל עד ל-5 מיליון ש"ח, ייפסק לטובת בא-הכוח המייצג שכר טרחה בשיעור של 25%; על כל סכום שנגבה בפועל בין 5 מיליון ש"ח עד ל-10 מיליון ש"ח ייפסק שכר טרחה בשיעור של 20%; ועל כל סכום שנגבה בפועל מעל 10 מיליון ש"ח, ייפסק שכר טרחה בשיעור של 15%**" [עניין **רייכרט**, פס' 16].

עוד נקבע בעניין רייכרט, כי שכר הטרחה של בא כוח המבקש ייגזר מהסכום שנגבה בפועל על ידי הקבוצה:

> **"אימוצה של שיטת האחוזים דורש אף הוא מספר הבהרות. ראשית, יודגש כי שכר טרחתו של עורך הדין ייגזר מהסכום שנגבה בפועל על ידי הקבוצה ולא מהסכום שנפסק. זאת, שכן לעיתים ייתכן פער, ואפילו משמעותי, בין הסכום אותו קובע בית המשפט בפסק דין, או הסכום אליו מגיעים הצדדים בפשרה, לבין הסכום אשר בסופו של דבר מגיע אל חברי הקבוצה. גזירת שכר הטרחה של עורך הדין מהסכום שנגבה בפועל על ידי הקבוצה תיצור לו תמריץ להוסיף ולפעול להוצאתו של פסק הדין או הסכם הפשרה אל הפועל עד סופו, תוך הבטחת האינטרסים של חברי הקבוצה (ראו, אלון קלמנט "פשרה והסתלקות בתובענה הייצוגית" משפטים מא 5, 84-87 (התשע"א)"** [עניין רייכרט, פס' 8].

54. מכאן, שבאותם המקרים בהם עניינו של הסדר הפשרה בפיצוי כספי לחברי הקבוצה – שכר הטרחה ייגזר מהסכום שישולם בפועל לחברי הקבוצה, ובהתאם למדרגות שנקבעו בעניין **רייכרט**.

עם זאת, כאשר תצמח מהסדר הפשרה תועלת שאינה מסתכמת בפיצוי כספי בלבד לחברי הקבוצה - יהיה מקום לשקול חריגה מהמדרגות שנקבעו בעניין רייכרט, כאשר נסיבות המקרה מצדיקות זאת, ובפרט כאשר צומח מהסדר הפשרה תועלת בעלת חשיבות ציבורית גבוהה. כך למשל מתוך דברי כב' השופטת ברון בעניין זה:

> **"בעניין רייכרט נקבע כי השיטה הראויה לפסיקת שכר טרחה בתובענות ייצוגיות היא "שיטת האחוזים", שבמסגרתה נפסק שכר הטרחה כאחוז מסוים מתוך הסכום שנפסק לטובת הקבוצה בהסכם הפשרה. "בכורתה של 'שיטת האחוזים' ניתנה לה על מנת ליתן תמריץ לעורך הדין המייצג למקסם את טובת הקבוצה, תוך שהוא משיא גם את שכרו שלו" (עע"מ 7484/16 המוסד לביטוח לאומי נ' מוחני [פורסם בנבו] (21.2.2018)). <u>ואולם ישנם מקרים שבהם התועלת הצומחת מהסדר הפשרה אינה כזו שניתנת לכימות או לאומדן כספי – שאז שיטת האחוזים לא תסכון. כאלה הם הליכים ייצוגיים המשמשים ככלי לשינוי חברתי</u>, וכזה הוא המקרה שלפנינו"** [ע"א 689/16 נאסר נ' עיר שעשועים בע"מ, פס' 17 (07.05.2018)].

55. מתווה הפשרה המוצע על ידי הצדדים מגלם רכיבים נוספים שאינם פיצוי כספי גרידא, וכוללים תועלת חברתית משמעותית בסוגיה ציבורית בעלת חשיבות - קידום עקרון הנגישות ושיפור איכות חייהם של בעלי מוגבלויות. כך, הסדר הפשרה מקדם את סטנדרט ההתנהלות הרצוי של חברות השכרת רכב בקשר עם חובותיהם לפי חוק השוויון ותקנות השוויון, קובע קמפיין נגישות שייעודו העלאת הביקוש לרכבי הסעה נגישים ומימוש עקרון הנגישות על ידי בעלי מוגבלויות, וכן מאפשר העברת סכום כספי משמעותי לקידום זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות המתניידים על כיסא גלגלים. מטעם זה, קבעתי כי בהתאם לנסיבות המקרה, ובשים לב להלכה אותה התווה בית המשפט העליון בנוגע למקרים בה הסדרי פשרה מקדמים תועלת חברתית – קיימת הצדקה לפסיקת גמול ושכר טרחה גבוהים למבקש ובאי כוח, גם אם יש בכך חריגה משיטת האחוזים והמדרגות שנקבעו בעניין **רייכרט**.

56. בהתאם לדברים האלו, מצאתי לקבל את המלצת הצדדים בנודע לגמול המוצע למבקש –אותו מצאתי סביר, ראוי ומאוזן בנסיבות העניין, ובכלל זאת הסיכונים והעלויות הרבים שלקח על עצמו המבקש במסגרת ניהול ההליך.

57. אשר לשכר הטרחה של באי כוחו של המבקש, לאחר ששקלתי את נסיבות המקרה ובהם התועלת הרבה שצומחת מההסדר; משך ניהול ההליך ובו מספר גלגולי גישור בין הצדדים ומעל ל-20 ישיבות גישור; העובדה כי הצדדים היו מוכנים לחסוך במשאבים ציבוריים ולפנות להליך גישור עוד בשנת 2017 - מצאתי לקבוע את שכר ההטרחה לבאי כוח המבקש על סך של 500 אלף ש"ח.

שכר הטרחה שהופחת בהתאם להחלטתי יועבר לקרן תובענות ייצוגיות תוך 30 יום מהמועד הקובע.

58. אשר למנגנון תשלום שכר הטרחה, סבור גם אני, בדומה לעמדת היועץ המשפטי לממשלה, כי המתווה שהוצע על ידי הצדדים לתשלום שכר הטרחה אינו מיטבי, וכי יש מקום לקבוע כי חלק משמעותי יותר משכר הטרחה ישולם רק לאחר השלמת התחייבויות המשיבות על פי הסדר הפשרה – זאת באופן שיתמרץ פיקוח ובקרה של באי כוח המבקש על מימוש התחייבויותיהן של המשיבות על פי הסדר הפשרה. בהתאם לכך, אני קובע כי שכר הטרחה ישולם על פי המתווה שלהלן:

א. 50% משכר הטרחה בתוספת מע"מ ישולמו תוך 30 יום מהמועד הקובע;

ב. 30% משכר הטרחה מתוספת מע"מ ישולמו עם מועד מימוש ההסכם;

ג. ו-20% משכר הטרחה בתוספת מע"מ ישולמו לאחר העברת יתרת סכום הפיצוי לקרן תובענות ייצוגיות בהתאם לסעיף 12.11(ב) לבקשה וסעיף 3.11(ב) להסדר הפשרה.

לסכומים יתווספו הפרשי הצמדה וריבית כחוק מהמועד הקובע עד התשלום בפועל.

<u>סוף דבר</u>

59. בהתאם לכל האמור לעיל, מצאתי לאשר את הסדר הפשרה, על כלל תנאיו.

60. המשיבות תשלמנה את גמול המבקש ושכר טרחת באי כוחו על פי המתווה המפורט בפסקה 58 לעיל. **שכר הטרחה שהופחת בהתאם להחלטתי, על סך 200,000 ש"ח, יועבר לקרן תובענות ייצוגיות תוך 30 יום מהמועד הקובע.**

61. בהמשך להערותיי בפס' 44 ו-58 לפסק הדין, ככל שלמי מן הצדדים עומדות השגות כלשהן בנוגע לפסק הדין, **אלה תוגשנה לבית המשפט תוך 7 ימים מהיום**. ככל שלא יוגשו השגות מטעם הצדדים – ההסכמות שאושרו בפסק דין זה, לרבות הערות בית המשפט, תהפוכנה לסופיות.

62. תז"פ ליום 01.06.2021

<u>המזכירות תשלח החלטתי זו לצדדים.</u>

ניתנה היום, י"ג סיוון תשפ"א, 24 מאי 2021, בהעדר הצדדים.

24 מאי 2021

חאלד כבוב, שופט, סגן הנשיא